

הפירצה ששינתה את פני הקרבות

רון בן-ישי היה כתב הטלוויזיה הישראלית כשפרצו קרבות יום-כיפור ב-73' • בתוך הכאוס הגדול של המלחמה בסיני, צורף באקראי לגדוד הסיור 87 של אוגדת שרון, שקיבל הוראה "לנוע דרומה" • רק כשהגיעו לשפת התעלה בלי כל הפרעה, הבינו שגילו את ה"תפר" הריק בין הארמיות המצריות, שאיפשר לאגוף אותן ולחצות את התעלה

(תצלום ארכיון: יוסי רוט)

צולחים את התעלה. המג"ד ברום ז"ל לא זכה להגיע לצדה המערבי

ויואב הקפיד שתבוצע. צוות הצילום ואני העברנו את ציודנו לנגמ"ש הסמג"ד, כששמענו את יואב פוקד ברשת הקשר הגדודית להתכונן לתנועה. יואב סיפר לנו, שקיבל הוראה לנוע דרומה עם הג' דוד, עד שיימצא מול החוף הצפוני של האגם המר, ואז 'לשבור' מערבה ולצפות על השטח. במיוחד על שני מעוזים: 'לקקן' היושב על חוף האגם המר ו'מצמד', שחלש על התעלה במקום שבו התחברה לאגם המר. שני המעוזים ננטשו עליידי אנשינו, אבל לא היה ברור אם ואיך התבססו המצרים בהם ובסביבתם ובאיזה סדר גודל של כוח.

טיילי הנ"מ המצריים עשו בהם שמות – חוויה מד"כ את גם לצופים מן הקרקע, שטיאטאה סופית את משקעי הביטחון העצמי השחצני שהותירה מלחמת ששת-הימים אצל רבים בתוכנו. כוחות שיריון ניסו לחבור למעוזים ולתעוזים, שעוד נשקף סיכוי להציל את אנשיהם.

אין נפש חיה

בשעות הבוקר חזר גדוד הסיור לרכס 'כישוף'. ההוראה הייתה להימנע בינתיים משחיקה מיותרת

אפילו לשמוע". למחרת, ביום הרביעי למלחמה (9 באוקטובר) הורידו שני הצדדים הילוך. המצרים תקפו אמנם בכל הגזרות אבל בכוחות קטנים ובהיקף מקומי. הם התמקדו בביסוס המערבים שתפשו ממזרח לתעלה, והעבירו לתוכם עוד ועוד חטיבות טנקים שצלחו את התעלה; כנראה כהכנה למתקפה גדולה (שבה פתחו ב-14 באוקטובר). מדי פעם חלפו מע' לינו רביעיות פנטומים וסקייהוקים של חיל האוויר בדרכם לתקוף את גשרי הצליחה המצריים. כעבור זמן לא רב ראינו זוג או מטוס בודד חוזרים.

ת שני עברי הכביש שהוליך מערבה אל התעלה היו פזורים וחל"מים, משאיות אספקה וטנקים צה"ליים פגועים. אישם מאחור ירו סוללות תותחים שלנו, וכמה מאות מטרים לפנינו היו טנקים יש-ראליים פזורים בעמדות ירי, כשתותחיהם מכוונים מערבה. מפעם לפעם שיגרו פגז. האמבולנס שבו נסעתי עם צוות הצילום נעצר בראש הדיונה. מולנו, על הכביש, הגיחו בנסיעה מהירה ובפנסים רלו-קים שני נגמ"שים. הם התקרבו ונעצרו לצד האמבולנס. כבש הנגמ"ש הקרמי ירד לאיטו. על הספסל הימני הייתה מונחת גופה עטופה בשמיכת צמר אפורה. על הספסל השמאלי ועל הריצפה שכבו שני פצועים. חובש החזיק מעליהם את שקיות האינפוזיה.

"זה היה המג"ד בנצי כרמל", אמר לי ביובש החובש, איש מילואים מבוגר, מצביע בסנטרו על הגוויה המכוסה, והוסיף, "איש נהדר. בוא תעזור לי להעמיס אותו ונסתלק מפה". תפשונו בשמיכה. שתי גופות נוספות שהיו בנגמ"ש השני הונחו גם הן בחפזה על ריצפת האמבולנס. הפצועים הושכנו על הספסלים והאמבולנס הסתובב ופתח בדהירה מזרחה. עברנו לנגמ"ש ותוך כדי נסיעה מערבה התארגנו בתוך תא הלוחמים הצר והמאובק.

לפני פחות מ-24 שעות, בשדה התעופה של ציי-ריד, ישבנו בחבורה והרצנו תרחישי מלחמת-בזק נוסח ששת הימים – בלימה, צליחה וקדימה, לקהיר ולדמשק. איש מעשרות אנשי המילואים שנאבקו על מושב במטוס אל-על שיחזיר אותנו הישר למלחמה לא העלה על דעתו, שמדובר בפיאסקו. אשר לי, ככתב הטלוויזיה הישראלית, הייתי מוטרד בעיקר מהאפשרות שצה"ל יצלה את התעלה כמתוכנן ואני לא אהיה שם כדי לתעד. מתברר שלא רק לגנרלים יש קיבעון מהמלחמה הקודמת.

עכשיו נפל סוף-סוף האסימון. מפקד הנגמ"שים, הרופא של גדוד הסיור 87, הסכים לספח אותנו אליו על תנאי: "כשהיו פצועים תיאלצו למצוא לכם מקום אחר". הוא מיקם את נגמ"שיו במדרון שמאחורי הטנקים שירו והחליפו עמדות ללא הרף. עמנואל הצלם, עודד איש הקול ואני וחלנו למעלה כדי לקבל תמונת קרב. מדי פעם חלף לידנו באיוושה נחשית טיל 'סאגר', גורר אחריו את תיל-הנחיה שלו.

לקראת השקיעה הגיחו לפתע כמה מטוסי 'סו-חוי' מצריים בטיסה נמוכה. צלליותיהם הכהות כאילו יצאו לעברנו מתוך כדור השמש שנטה מע' רבה. המטוסים נסקו, צללו הטילו פצצות ואחר חלפו לצידנו בגובה האנטנות. ראינו בבירור את קסדות הטייסים. המילואימניקים צפו במחזה משו-תקים, כאילו זה אינו נוגע להם. כשהערב ירד תפש גדוד טנקים אחר את רכס 'כישוף' ואנו זזנו אחורה לתדלק, למלא את בטני הטנקים בתחמושת ולהתארגן מחדש.

"אנחנו כרגע בבלימה"

גדוד הסיור 87 של אוגדת שרון הוקם ארבעה חודשים לפני המלחמה מאנשי מילואים שקובצו מיחידות אחרות. אנשיו עברו אימון הקמה קצר, ואחר ישבו בבית עד הסירנות של יום כיפור. למרות האבידות שספג ביומיים הקודמים לגדוד היו עדיין – בסוף היום השלישי למלחמה – 22 טנקים וכמה נגמ"שים. מצב טוב יחסית.

בלילה הגיע המג"ד שהחליף את בנצי ז"ל. מתוך החושך הגיח קסקט חאקי ומתחתיו החיוך הנ"ערי של יואב ברום. רב-סרן צעיר, שריונר בקבע, שאך שלשום טייל בשאנו-אליזה בפריו. הוא סיפק פרטים על מתקפת הנגד הצה"לית, שנכשלה בשעות הבוקר. "בהוראת הרמטכ"ל אנחנו כרגע בלימה עד שיסדרו הדברים בצפון (ברמת הגולן) ואפשר יהיה להעביר כוחות לכאן", סיכם. "בהמ"שך אולי נצלה אל ממערב לתעלה. אני מבין שא-ריק חושב שלא צריך לחכות. הוא רוצה לעבור מהר ככל האפשר לצד המערבי של התעלה כדי להוציא את המצרים משיווי משקל. אבל אחרי מה שקרה היום, הקודקודים בת"א ובפיקוד מסרבים

בתנאים רגילים די היה בגיחת צילום פשוטה אחת כדי לקבל את כל המידע (היום היו שולחים מזל"ט), אבל לחיל האוויר היו כאמור משימות דחופות יותר.

הפלוגה של המ"פ רפי ברילב יצאה ראשונה, מדלגת מרכס דיונות אחד לשני. הפלוגה של רפי מיצפון תפשה עמדות חיפוי ונעה כשברילב עצר לתצפית. שאר הגדוד נע בפיוור מאחור בשקעים שבין הדיונות. היתה שעת צהריים והמצרים היו צריכים להיות עיוורים כדי שלא להבחין באבק שמעלה גדוד טנקים הנע בחולות. ואמנם, כעבור כחצי שעה, הם אותתו לנו במטח ארטילריה מדויק למדי, שנחת בסביבתנו, שהם רואים ועוקבים אחרינו. הם המשיכו ללוות אותנו בהפגזה לילה אבל שום כוח לא יצא לעברנו. מסביבנו היו רק גבעות חול דוממות ומעברן נשקפו מימיו החלקים כראי של האגם המר.

יואב חשש שניתקל במארב שמכינה לנו האר"מיה המצרית השלישית, שתפשה את הגזרה הדרונית של התעלה, והורה לרפי להאט ולצפות היטב דרומה. נענו ועצרנו חליפות, עד שסמוך לשקיעה נגלה לנו החוף הצפוני של האגם והמישור החולי המקיף אותו. במרכז המישור היה מתוח כביש התעלה (ציר לכסיקון). ממערב לו, בינו לבין החוף, סוללות העפר והאבן של מה שהיה מעוז 'לקקן'. ממזרח לכביש, ממש מתחתינו, בערו לצד הכביש כמה משאיות וציוד מכני כבד, כנראה צה"ליים, אבל נפש חיה לא נראתה בטווח של קילומטרים צפונה ודרומה, וגם לא כלי מלחמה. השטח היה ריק ודומם כקבר. המשמעות היתה ברורה: אם אין כאן הטעיה גאונית – קיימת באיזור האגם המר פרצה במערך ראש הגשר המצרי, בתפר שבין הארמיה השנייה לשלישית.

אין סימן לדיביזיה

יואב הורה לעצור ולדרת אחורה. הוא העלה תצפית רגלית קטנה על ראש הדיונה וביקש את אריק שרון ברשת הקשר האוגדתית. היה בקולו רטט של התרגשות כאשר דיווח למפקד האוגדה במילות קוד ובמשפטים תמציתיים היכן הוא נמצא ומה הוא רואה. "קבלתי", ענה אריק קצרות, ואחרי שהות קצרה, "המתן". קרוב לוודאי ששרון הציץ במפה והתייעץ עם מישהו כיוון שהרשת הייתה דוממת למשך דקות ארוכות. "תתקדם בזהירות ותנסה לראות מה קורה באזור 'מצמד'. אבל לא עכשיו – חכה קצת", אמר אריק בקשר כשהוא רומז ליואב לנוע בחסות החשיכה.

לא צריך היה להיות אסטרטג גאון כדי להבין את הפוטנציאל הגלום בתפר הריק בין הארמיות המצריות. אפשר היה לאגף רכבו את הכוחות המצריים ולבוא אליהם מעורפם, ואפשר היה גם להגיע במהלך מהיר אל התעלה או אל האגם המר ולצלוח אותם. צה"ל לא היה ערוך לוגיסטית לבצע הנחתה של כוחות גדולים דרך האגם המר. לעומת זאת צליחה של התעלה היתה מתוכננת לפרטיה עוד לפני המלחמה. באיזור זה, ששמו המצרי הוא דוור-סוואר, רוחבה של התעלה הוא סטני דרטי (160 מ') והיא מאפשרת צליחה מהירה באמצעים ובשיטות שצה"ל הכין. האגם המר נותן הגנה מסוימת מפני מתקפת נגד מדרום על הכוחות הצולחים.

עם דמדומים גלשה הפלוגה של רפי מהדיונה, חצתה את כביש התעלה ונעה באיטיות לכיוון האגם, משתדלת לא להקים רעש ואבק. יואב די"ו, שבמעוז 'לקקן' ובסביבתו אין איש. "בסדר. נוע צפונה ושמור מעכשיו על דממת קשר", ענה שרון לקונית. כנראה מחשש שמתקני האזנה של המודיעין המצרי יאכנו את מיקומו של הגדוד ויבינו שיש להם בעיה בהיערכות.

הקמ"ן דיווח שחיילי דיביזיה ח"ר ה-16 המצריים והטנקים שלה צריכים להימצא היכנסהו באזורנו. בינתיים לא היה להם סימן. ירח גדול ועגול עלה והאיר את הפס השחור של הכביש, שבלט היטב על רקע החול הלבנבן שהכסיף. נענו לאור כוח צפונה, תותחי הטנקים מופנים לסירוגין לימין ולשמאל, הנגמ"שים ביניהם. איש לא העז להדליק שביב של אור. אפילו לא סיגריה. קילומטר אחד, שנים, שלושה... חמישה... אנחנו כבר בצומת

שממנה מתפצל כביש הכניסה ל'מצמד'... איפה הם לעזאזל? כבר היינו צריכים להיתקל בהם... סדרת הבהקים ורעם של כמה עשרות קנייתות הרעיד את האוויר. אחריו מטח ועוד מטח. מיהרנו אינסטינקטיבית לצלול לתוך בטני הכלים, מצפים לגרוע מכל, אבל דבר לא קרה. רשת הקשר הגדודית נשארה דוממת. איש לא די"ווח על פגיעות או נפגעים.

לילה שקט בעורף האויב

כשהוצאתי את הראש החוצה נדהמתי לראות, על-פי הבהקי הירי, עד כמה היינו קרובים לתותחנים המצריים – שירו לכיוון ההפוך מזה שבו נמצינו. אני מודה שלקח לי קצת זמן להבין, שהגדוד נמצא כעת בעורף המערך המצרי, קצת מדרום לו, במרחק כמה מאות מטרים מסוללות הארטילריה שהפגינו את כוחותינו על רכס 'כ"י' שוף. בין מטח ארטילריה אחד למשנהו שמענו צעקות מן העבר האחר של התעלה ואף יכולנו לראות במטושטש את המדים הבהירים של החיילים המצריים על רקע החורשה העבותה של דוור-סוואר. אף ירייה לא נורתה לעברנו. כנראה חשבו שאנחנו משלהם.

יואב סיפר לי למחרת, שכמעט נכנע לפיתוי להסתער עם הגדוד על הסוללות המצריות. אולם את הכף הכריעה ההכרה, שאם יסתער – הלכה הפרצה בין הארמיות, הלכה צליחת התעלה ואולי הלך גם הגדוד. הוא החליט לחלץ מהר את הגדוד כיוון שחשש שהמצריים יגלו אותנו, ויסגרו לנו את דרך הנסיגה. הפלוגה שמאחור קיבלה פקודה לסוב על עקבותיה וכך, פלוגה אחר פלוגה, נע הגדוד כולו דרום-מזרחה חזרה אל הדיונות שבשולי המישור.

נראה שהתנועה עוררה את המצרים והם החלו לירות פגזי תאורה ורסק לסירוגין לאורך הכביש, שעה שכבר היינו במרחק די בטוח ממנו. לבסוף חדלו. כשהיינו במרחק כ-3 ק"מ מדרום ל'מצמד' עצר יואב את הגדוד, ודיווח בקצרה לאוגדה כי לא זיהה כוחות ותנועות במעוז הנטוש וכי הוא מתכוון להמתין בשטח ולחזור קצת לפני אור ראשון, כשהמצרים יהיו פחות ערניים. הגדוד נערך במב"נה מרובע של "ארגז אש" ודומם מנועים.

מאז תחילת המלחמה לא ישנתי כה טוב כמו באותו לילה, בעורף המצרים. לפנות בוקר, בחסות ערפל סמיך שכיסה את השטח, חזרנו במהירות לקו כוחותינו.

כעבור שבוע צלחו הכוחות הראשונים של צה"ל את התעלה בדוור-סוואר, דרך התפר שגרוד 87 חשף בין שתי הארמיות. המג"ד, יואב ברום ז"ל, וכמוהו המ"פ רפי ברילב ז"ל, לא זכו להגיע לעבר רה המערבי של התעלה. המ"פ מיצפון נהרג ב-22 בחודש, אחרי הצליחה. הם ורבים מאנשיהם נהרגו יום לפני הצליחה באיזור החווה הסינית, כשהגדוד נלחם במסגרת חטיבה 14 להרחיק את המצרים מאזור 'מצמד'. יהי זכרם ברוך. ■

נענו צפונה, קילומטר אחד, שנים, שלושה... חמישה... אנחנו כבר בצומת שחמנה מתפצל כביש הכניסה ל'מצמד'... איפה הם לעזאזל? כבר היינו צריכים להיתקל בהם!

כשהוצאתי את הראש החוצה נדהמתי לראות, על-פי הבהקי הירי, עד כמה היינו קרובים לתותחנים המצריים – שירו לכיוון ההפוך. היינו בעורף המערך המצרי